

Kyrkslätts kommuns häststallsanvisning

2019



Kyrkslätts kommun
Miljövårdsenheten
Henna Snåre
10.9.2019

Innehållsförteckning

| | |
|--|----|
| 1. Inledning | 4 |
| 2. Tillstånd och anmälningar | 4 |
| 2.1 Tillstånd enligt markanvändnings- och bygglagen..... | 4 |
| 2.2 Anmälningsskyddlig verksamhet enligt djurskyddslagen och -förordningen | 5 |
| 2.3 Anmälan till hälsoskyddsmyndigheten..... | 5 |
| 2.4 Allmänt anmälningsskydd enligt miljöskyddslagen..... | 6 |
| 2.5 Miljötillstånd | 6 |
| 2.6 Djurhållningsplats för hästen och identifiering och registrering av hästen | 7 |
| 2.7 Anmälan om lagring av gödsel i stack | 7 |
| 3. Häststall..... | 8 |
| 3.1 Allmänna krav | 8 |
| 3.2 Förhållandena i hästhållningsplatsen..... | 9 |
| 3.3 Hästhållningsplatsens väggar och golv | 9 |
| 3.4 Krav på utrymmet i boxen, lösdriptsstallet och spiltan..... | 9 |
| 3.5 Hästhållningsplatsens renhållning och underhåll | 11 |
| 4. Hästarnas rast- och beteshagar..... | 11 |
| 4.1 Rastgårdar och ridplaner..... | 11 |
| 4.2 Betesmarker | 13 |
| 5. Gödselhantering | 13 |
| 5.1 Gödselstadens placering och dimensionering | 14 |
| 5.2 Gödselstadens konstruktion..... | 15 |
| 5.3 Spridning av gödsel på åker | 16 |
| 5.4 Överlåtelse av gödsel..... | 17 |
| 6. Avfallshantering på häststall..... | 18 |
| 7. Vattenförsörjning på häststall | 19 |

| | |
|--|----|
| 8. Hästen i terrängen och på vägen | 20 |
| 9. Då hästen dör | 21 |
| 10. Terminologi..... | 22 |
| 11. Källor och litteratur..... | 23 |
| Kontaktuppgifter: | 25 |

1. Inledning

Många miljö- och tillståndsärenden hör samman med hästhållning och stallverksamhet. Den här häststallsanvisningen sammanställer de lagar, bestämmelser och rekommendationer som berör häststall till en helhet med syfte att fungera som informationskälla för ägare till häststall i frågor som gäller miljö- och tillståndsärenden. Som grund för anvisningen har man använt Lembois häststallsanvisning (2017) och anvisningen har ändrats för att betjäna stall som finns inom Kyrksläpps kommuns område. Lägga märke till att lagstiftning och bestämmelser ändras. Du får aktuella anvisningar från kommunen.

2. Tillstånd och anmälningar

Beroende på vilken typ av verksamhet som bedrivs kräver hästhållning och stallverksamhet många olika slag av tillstånd och anmälningar. I detta kapitel sammanställs krav som gäller för häststallsverksamhet och hästhållning enligt djurskyddslagen ([247/1996](#)) och -förordningen ([396/1996](#)), hälsoskyddslagen ([763/1994](#)), miljöskyddslagen ([527/2014](#)), markanvändnings- och bygglagen ([132/1999](#)), jord- och skogsbruksministeriets förordning om identifiering av hästdjur ([222/2017](#)), EU: s förordning om pass för hästdjur ([EU 2015/262](#)), nitratförordningen ([1250/2014](#)) och kommunens miljöskyddsföreskrifter (2017) och byggnadsordning (2012).

2.1 Tillstånd enligt markanvändnings- och bygglagen

Ett häststall är alltid en ekonomibygnad i anslutning till en bostadsbyggnad. Enligt kommunens byggnadsordning (2012) ska byggplatsen för ett litet häststall (högst 100 v-m²) vara minst 2 ha och ett för ett häststall som är större än det ska byggplatsen vara minst 3 ha. Stallets och gödselstadens minimiavstånd till grannfastighetens gräns har inte definierats separat, utan situationen bedöms från fall till fall.

Planeringsbehov krävs för byggande av nya stallbyggnader. För ändring av en gammal ladugård eller ekonomibygnad till häststall krävs planeringsbehov om den gamla ladugården inte varit i kontinuerlig användning som djurstall åtminstone sedan 1980-talet. Man ska också ansöka om planeringsbehov om man väsentligen ändrar byggnadens ursprungliga användningsändamål. Planeringsbehov behövs i huvudsak inte för en gödselstad.

Utöver planeringsbehov krävs också bygglov för byggande. En täckt gödselstad på över 35 m² fordrar bygglov. För olika skyddstak (i t.ex. rasthagar) krävs möjligtvis bygglov. På andra än detaljplaneområden kan man bygga ett skyddstak på under 35 m² utan tillstånd om åtminstone 30 % av utrymmet är öppet utrymme. Största delen av en skrittmaskin för hästar är inte täckt, och den har inga fasta väggar. Oberoende av dess yta och tak anses en skrittmaskin vara en byggnad på grund av dess inverkan på landskapet och dess tekniska funktion.

Åtgärdsstillstånd räcker för byggande av en ridplan. För mindre ändringar av byggnader, såsom fasadändringar kan det räcka med bara åtgärdsstillstånd.

Tillstånd enligt markanvändnings- och bygglagen söks elektroniskt genom tjänsten Lupapiste (www.lupapiste.fi). Det rekommenderas att man kontaktar byggnadstillsynen redan i byggandets planeringsskede. Ytterligare information och anvisningar finns på kommunens webbplats, i byggnadsordningen och hos byggnadstillsynen (www.kyrkslatt.fi/byggnadstillsyn).

2.2 Anmälningsskyldig verksamhet enligt djurskyddslagen och -förordningen

Vid yrkesmässig eller på annat sätt omfattande hästhållning ska anmälan göras till Regionförvaltningsverket i Södra Finlands länsveterinär. I 26 § i djurskyddsförordningen preciseras att skriftlig anmälan ska göras vid uppfödning eller uthyrning av djur eller tagande för förvaring, vård, träning eller dressyr av hästar eller om man ger undervisning i användningen och hanteringen av hästar, om det sammanlagda antalet fullvuxna hästar är minst sex.

Anmälan om djurhållning ska göras senast 30 dygn innan verksamheten inleds och senast 14 dygn innan verksamheten förändras väsentligt eller avslutas. Med väsentlig förändring avses i det här fallet en avsevärd ökning av antalet djur som föds upp eller uppfödning av nya djurarter.

2.3 Anmälan till hälsoskyddsmyndigheten

Enligt hälsoskyddslagen (763/1994) ska en skriftlig anmälan göras till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten vid hästhållning, placering av en byggnad eller inhägnad avsedd för djurhållning, ibruktagande eller väsentlig ändring av verksamhet som sker på ett detaljplaneområde. En anmälan ska göras till hälsoskyddsmyndigheten om hästhållning också på ett område där det är nödvändigt på grund av den omgivande bosättningen. Kommunens hälsoskyddsmyndighet verkar inom Esboregionens miljö- och hälsoskydd.

Anmälan om djurhållning ska göras senast 30 dygn före verksamheten inleds eller ändras och i den ska ingå en anmälan om placeringen av stallet och rasthagarna, ibruktagande eller väsentlig ändring av verksamheten. Ytterligare information om hur man gör anmälan och dess innehåll ges av Esboregionens miljö- och hälsoskydd.

2.4 Allmänt anmälningsförfarande enligt miljöskyddslagen

Enligt miljöförvaltningen (2019) är det allmänna anmälningsförfarandet enligt miljöskyddslagen snarlikt tillståndsförfarandet och gäller vissa verksamheter som medför obetydliga miljökonsekvenser, såsom djurstallar. Djurstallsverksamheten är anmälningspliktig, om den är för:

1. minst 50 och mindre än 300 mjölkkor, minst 100 och mindre än 500 köttnöt, minst 130 och mindre än 600 dikor, **minst 60 hästar eller ponnyer**, minst 250 tackor eller getter, minst 100 och högst 750 fullvuxna suggor, minst 250 och högst 2 000 slaktsvin, minst 4 000 och högst 40 000 värphöns eller minst 10 000 och högst 40 000 broilrar
2. flera i punkt 1 eller bilaga 3 till MSL avsedda djurarter vilkas totala antal djurenheter uträknat enligt djurenhetskoefficienterna i tabell 1 i bilaga 3 till MSL är minst 250 men under 3 000 och verksamheten inte är direkt anmälningspliktig utifrån antalet produktionsdjur i punkt 1.

Anmälan ska lämnas till kommunens miljöförvaltningsmyndighet senast 120 dagar innan verksamheten enligt planerna ska inledas. Mera information om anmälningsförfarande enligt miljöskyddslagen fås från miljöförvaltningens webbtjänst (www.ymparisto.fi) och kommunens miljöförvaltningsenhet.

2.5 Miljö tillstånd

Enligt miljöskyddslagen (527/2014) kan stallverksamhet behöva miljö tillstånd om verksamheten kan medföra risk för förorening av miljön (t.ex. om stallet är beläget på grundvattenområde) eller oskäligt besvär för grannarna. Mera information om miljölovsärenden fås från kommunens miljöförvaltningsenhet.

2.6 Djurhållningsplats för hästen och identifiering och registrering av hästen

Enligt lagstiftningen om identifiering av djur (222/2017) ska man registrera sig som hästhållare och ägare till hästhållningsplats innan man börjar hålla en häst. Registreringen kan göras elektroniskt genom djurhållar- och djurhållningsplatsregistrets e-tjänst (<https://epr.ruokavirasto.fi/>).

Enligt EU:s förordning om pass för hästdjur (262/2015) ska alla hästar anmälas i databasen. Hästar födda inom EU:s område ska ha en identitetshandling senast 12 månader efter födseln. Identitetshandlingen ska också finnas senast då hästen flyttas permanent bort från sin födelsegård, också om detta skulle ske mindre än ett år efter födseln. Ansökan om identitetshandlingen ska lämnas in till organet som beviljar det senast två månader före utgången av de ovan nämnda tidsfristerna.

I Finland beviljar Finlands Hippos r.f., Suomen irlannincobyhdistys FSIC ry och Eestin Raskaat Vetohevoset ry identitetshandlingar för registrerade hästar. Finlands Hippos r.f. beviljar också identitetshandlingar för oregistrerade hästar (Livsmedelsverket: Identifiering av hästdjur 2019). Mer information om identifiering och registrering av hästar finns på Livsmedelsverkets webbplats (www.ruokavirasto.fi/sv).

Rekommendationen är att man också gör anmälan till kommunens miljövårdsenhet om hästhållning på kommunens område, så att kommunen kan meddela fastighetsägare om ärenden som berör hästar.

2.7 Anmälan om lagring av gödsel i stack

I exceptionella situationer (av arbetstekniska eller hygieniska skäl) får gödsel lagras också i stack (nitratförordningen 1250/2014). Då måste gödselns torrsubstans vara minst 30 %. En gödselstack kan inte anses vara ett egentligt gödsellager. Lagring av gödsel i stack är förbjuden på områden som översvämmas och på grundvattenområden. Stacken ska placeras på ett bärande åkerområde. På en sluttande åker ska stacken placeras så högt som möjligt. En stack får inte placeras på mindre än 100 meters avstånd från ett vattendrag, ett utfallsdike eller en brunn för hushållsvatten och inte heller på mindre än fem meters avstånd från ett dike.

Snö ska avlägsnas från platsen före stacken anläggs och under stacken ska ett minst 20 cm tjockt lager vätskebindande material bredas ut. Stacken ska dessutom täckas med en tät presenning. Gödsel som lagrats i stack ska spridas ut senast ett år efter att stacken anlagts. En ny stack får placeras på samma plats först efter två år efter den föregående stacken.

Anmälan om lagring i stack ska lämnas till kommunens miljövårdsmyndighet senast 14 dagar innan verksamhet inleds. Man kan göra anmälan om lagring av gödsel i stack elektroniskt på webbplatsen www.lupapiste.fi, varefter anmälan om lagring av gödsel i stack sker via; verksamhet som har miljökonsekvenser → jordbrukets anmälningar → anmälan om undantag från gödselns lagringsvolym.

3. Häststall

Djurskyddskrav som ska följas vid hästhållning stadgas i djurskyddslagen ([247/1996](#)) och -förordningen ([396/1996](#)) samt i statsrådets förordning om skydd av hästar ([588/2010](#)). I nitratförordningen ([1250/2014](#)) stadgas vilka egenskaper en hästhållningsplats ska ha ur miljöskyddets synvinkel. I detta kapitel behandlas krav som gäller för häststall i de ovan nämnda lagarna och förordningarna.

För företagare som ansöker om investeringsstöd från Närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM) gäller striktare utrymmeskrav. Dessa utrymmeskrav definieras mera specifikt i jord- och skogsbruksministeriets förordning om byggnadstekniska och funktionella krav på byggnader som stöds inom hästnäringen ([588/2015](#)).

3.1 Allmänna krav

Det är bra att ta djurskyddsaspekter i beaktande redan i det skede då byggnader och tillhörande konstruktioner planeras. En hästhållningsplats ska vara tillräckligt skyddande, rymlig, ren, ljus och trygg. Utöver det ska hästhållningsplatsen ge ett tillräckligt skydd mot kyla, värme, drag, fukt och ogynnsamma väderförhållanden samt så väl som möjligt ta i beaktande hästens naturliga behov. Om de så vill ska alla hästar som hålls i samma utrymme kunna lägga sig samtidigt, dvs. det ska finnas tillräckligt många liggplatser (djurskyddsförordningen 396/1996).

Hästhållningsplatsen och dess anordningar och konstruktioner ska vara trygga för djuret. I hästhållningsplatsen får det inte förekomma oavbrutet buller som överstiger 65 decibel (dB(A)). Risken för att hästen rymmer och för brand i hästhållningsplatsen ska vara så liten som möjligt.

Hästen ska ha möjlighet till socialt umgänge. Hästen ska också kunna höra och se det som sker i hästhållningsplatsen. Hästen ska kunna äta och dricka på ett naturligt sätt och kärl och ställningar för vattning och utfodring ska placeras på en lämplig plats på lämplig höjd (statsrådets förordning om skydd av hästar 588/2010).

3.2 Förhållandena i hästhållningsplatsen

Temperaturen och belysningen i hästhållningsplatsen ska vara lämplig för hästen. Hästhållningsplatsen ska ha god ventilation eftersom skadliga gaser, damm, för hög fuktighet eller drag kan riskera hästens välbefinnande och hälsa. Om stallet har maskinell ventilation, ska det vara möjligt att ordna tillräcklig ventilation även vid eventuella fel i anordningen. I en maskinell ventilationsanordning ska det vid behov finnas ett fungerande larmsystem vars funktionsduglighet ska testas regelbundet (statsrådets förordning om skydd av hästar 588/2010).

3.3 Hästhållningsplatsens väggar och golv

Hästhållningsplatsens vägg- och golvkonstruktioner och -material ska vara lämpliga för hästar. I ytbehandlingen får man inte använda medel såsom träskyddskemikalier eller giftig målarfärg som kan orsaka förgiftning. Mellan boxar och spiltor ska det finnas en lämpligt hög och ändamålsenlig mellanvägg så att hästar i bredvidliggande boxar eller spiltor inte kan skada varandra.

Golvkonstruktionen ska vara sådan att det inte finns risk för att hästen halkar eller hovarna skadas. Golvet ska vara lätt att hålla torrt (t.ex. genom att använda tillräckligt med strö) och hästen ska kunna använda en lämplig liggplats som är försedd med strö (djurskyddsförordningen 396/1996). Grunden i en hästhållningsplats (gäller också flyttbara stall och lösdriftsstall) ska vara slitstark och vattentät (Statsrådets förordning 1250/2014). Tillräcklig täthet i konstruktionerna uppnås genom att använda betong K30-2, asfaltbetong eller gjutasfalt.

3.4 Krav på utrymmet i boxen, lösdriftsstallet och spiltan

Kraven på utrymme i en hästhållningsplats definieras i statsrådets förordning om skydd av hästar (588/2010) (Tabell 1, 2 & 3). Inomhushöjden i ett djurstall ska vara minst mankhöjden multiplicerat med 1,5. Inomhushöjden ska dock alltid vara minst 2,2 meter. Från dessa minimihöjder får man avvika högst 2%. Då man mäter inomhushöjden behöver man inte ta i beaktande normala bärande konstruktioner, vattenledningar, belysningsanordningar, ventilationsrör eller andra motsvarande konstruktioner. Alla djurstall ska ha uppfyllt dessa utrymmeskrav senast 1.1.2014.

Tabell 1. Krav på utrymmet i en enhästbox

| Tabell 1. Minimistorleken på en enhästbox per häst: | |
|--|-------------------------------------|
| Hästens mankhöjd (m): | Boxens area (m²): |
| Högst 1,08 | 4,0 |
| Över 1,08 men högst 1,30 | 5,0 |
| Över 1,30 men högst 1,40 | 6,0 |
| Över 1,40 men högst 1,48 | 7,0 |
| Över 1,48 men högst 1,60 | 8,0 |
| Över 1,60 | 9,0 |

Spiltans bredd ska vara minst hästens mankhöjd ökad med 10 centimeter och spiltans längd minst hästens längd ökad med 25 centimeter. Den fasta delen av skiljeväggen mellan två spiltor som är bredvid varandra ska vara minst lika hög som hästens mankhöjd multiplicerad med 0,9.

I en gruppbox ska det för varje påbörjad grupp om 10 hästar finnas en vårdbox eller något annat ändamålsenligt och vid behov uppvärmbart utrymme för avskiljande och vård av en sjuk häst. För en fölningsbox tillämpas samma utrymmeskrav som för en gruppbox (fullvuxen häst + < 12 mån gammalt föl).

Tabell 2. Krav på utrymmet i en gruppbox

| Tabell 2. Minimistorleken på en gruppbox per häst: | |
|---|---------------------------------|
| Hästens ålder: | Av arean i en enhästbox: |
| Fullvuxen | 100 % |
| 12-24 månader gammal ung häst | 75% |
| <12 månader gammalt föl | 50% |

Tabell 3. Krav på utrymmet i en ligghall i ett lösdriifts stall

| Tabell 3. Minimistorlek på en ligghall i ett lösdriifts stall per häst (ingen inomhusutfodring): | |
|---|---------------------------------|
| Hästens ålder: | Av arean i en enhästbox: |
| Fullvuxen | 80% |
| 12-24 månader gammal ung häst | 60% |
| <12 månader gammalt föl | 40% |

3.5 Hästhållningsplatsens renhållning och underhåll

Fel som äventyrar hästarnas välbefinnande eller hälsa skall rättas till omedelbart, och om detta inte är möjligt skall andra behövliga åtgärder vidtas för att djurens säkerhet skall kunna tryggas. Själva hästhållningsplatsen, dess konstruktioner, utrustning och anordningar ska hållas i gott skick, rena och vid behov ska de desinficeras (djurskyddsförordningen 396/1996; statsrådets förordning om skydd av hästar 588/2010). På så sätt kan man förhindra att hästarna skadas eller insjuknar.

4. Hästarnas rast- och beteshagar

Om hästhagarnas egenskaper bestäms i statsrådets förordning om skydd av hästar (588/2010), nitratförordningen (1250/2014) och kommunens miljöskyddsföreskrifter (2017). I det här avsnittet presenteras en sammanfattning av innehållet som gäller hästhagar i dessa förordningar och föreskrifter.

Gångvägarna som leder till betes- och rasthagarna ska vara trygga för hästar, och växtligheten, terrängen och marken ska vara lämplig för hästar. Också omgivningen ska vara bullerfri och tillräckligt lugn. Vid planering av beten och rasthagar ska djurets kön, ålder, storlek och ras samt djurens aktivitet och antal beaktas (statsrådets förordning om skydd av hästar (588/2010).

Enligt statsrådets förordning om skydd av hästar (588/2010) ska betes- och rasthagarnas stängsel vara trygga och gjorda av material som lämpar sig för hästar. Stängslet ska vara sådant att hästarna lätt upptäcker det och får inte ha alltför trånga eller spetsiga vinklar. För att förhindra att hästarna skadar sig eller rymmer ska stängslen och konstruktioner i anslutning till dem hållas i gott skick, vilket också betyder att deras skick ska kontrolleras regelbundet och eventuella fel ska repareras omedelbart. Taggråd får inte användas för att ingärda rast- och beteshagar.

4.1 Rastgårdar och ridplaner

Enligt nitratförordningen (1250/2014) är en rastgård ett inhägnat område som är större än en rasthage, där djur i allmänhet föds upp året runt. Vädskydd samt utfodrings- och dricksplatser kan finnas i rastgården. En rastgård kan också omfatta en rasthage. Enligt miljöministeriet (2003) är den rekommenderade minimistorleken för en rastgård 20-25 m x 50-75 m, dvs. 1

000-2 000 m². Rastgårdar bör grundläggas och täckdikas så att regn- och smältvattnen inte blir kvar i rastgården. Gödseln bör regelbundet samlas in från inhägnaderna och föras till gödselstaden. Detta främjar även hästarnas hälsa.

Stora mängder näringsämnen kan sköljas ned i vattendrag från rastgårdar, särskilt om yttjorden packas eller slits sönder. Enligt kommunens miljöskyddsföreskrifter (2017) får man därför **inte bygga rasthagar;**

- 1.) på mindre än 100 meters avstånd från ett vattendrag;
- 2.) på mindre än 50 meters avstånd från en brunn som används för hushållsvatten eller en källa;
- 3.) på mindre än 25 meters avstånd från ett utfallsdike eller en rännil;
- 4.) på ett sluttande område varifrån vatten rinner direkt ut i ett vattendrag.

Enligt 4 § i nitratförordningen får rasthagar för produktionsdjur samt utfodrings- och dricksplatser i rastgårdar får inte placeras:

- 1.) på grundvattenområde, om det inte genom en redogörelse för markbeskaffenheten kan visas att placeringen inte orsakar förorening av grundvatten eller risk för det;
- 2.) på område som översvämmas;
- 3.) på ett avstånd mindre än 50 meter från vattendrag, en brunn som används för hushållsvatten eller en källa;
- 4.) på ett avstånd mindre än 25 meter från ett utfallsdike eller en rännil enligt 1 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten i vattenlagen.

Minimiatstånden till vattenobjekt för ridplaner är enligt kommunens miljöskyddsföreskrifter (2017) hälften av minimiatstånden för rasthagar. Således **får en ridplan inte byggas;**

- 1.) på mindre än 50 meters avstånd från ett vattendrag;
- 2.) på mindre än 25 meters avstånd från en brunn som används för hushållsvatten eller en källa;
- 3.) på mindre än 12,5 meters avstånd från ett utfallsdike eller en rännil;
- 4.) på ett sluttande område varifrån vatten rinner direkt ut i ett vattendrag

Vid val av material för en ridplan ska man utöver de andra egenskaperna beakta också materialets miljövänlighet och slutdeponeringsalternativ. Sand och blandningar av sand och organiskt material som avlägsnats från en ridplan får blandas in i jordbruksmark. Sand som innehåller syntetiskt material är avfall vars slutdeponering kan vara svår och dyr. Återvinning av till exempel sand och fiber kräver att materialen separeras från varandra.

4.2 Betesmarker

Enligt nitrutförordningen (1250/2014) är bete åkerområden med ett- eller fleråriga gräs- eller foderväxter där produktionsdjur äter foder. Den rekommenderade storleken för ett odlat bete är 0,25-0,5 ha/häst, beroende på betets produktion och skick samt typ av häst som hålls på betet (Hevostietokeskus 2019: Pesonen m.fl. 2008: 54). Pesonen m.fl. (2008:54) tillägger att beroende på terräng och betestyp kan avsevärt större areal kan behövas för naturbete.

Det lönar sig att sköta om betets skick genom att slå områden som inte ätits, plöja och rotera användningen av beteshagar. De här åtgärderna förbättrar betets produktion och minskar mängden parasiter (Lehmonen 2013). Det lönar sig att förnya åkerbetesmark med 3-5 års mellanrum för att produktionen ska vara god (Landsbygdsnätverket 2014).

Betets areal är oftast så stor att det inte finns behov av att samla gödsel från betet till gödselstaden. Städning av betet har ändå en positiv inverkan eftersom man på så sätt kan minska mängden parasitsjukdomar (Hippos 2019).

5. Gödselhantering

Enligt avfallslagen ([646/2011](#)) är stallgödsel en animalisk biprodukt och dess användning regleras i lagen om animaliska biprodukter ([517/2015](#)). Om gödselstadens storlek och placering och användningen av gödsel bestäms i nitrutförordningen ([1250/2014](#)) och kommunens miljöskyddsföreskrifter (2017). I detta kapitel behandlas innehållet i de ovan nämnda föreskrifterna och förordningarna som gäller för häststallens gödselhantering.

För sådana företagare som ansöker om investeringsstöd från NTM-centralen gäller stramare krav för gödsellager. De här kraven har fastställts i jord- och skogsbruksministeriets förordningar om krav på miljöskydd för byggande som understöds ([266/2019](#)).

5.1 Gödselstadens placering och dimensionering

På alla gårdar där det ansamlas stallgödsel från produktionsdjur ska det finnas en lagringsplats för gödsel, dvs. **en gödselstad** (Nitratförordningen 1250/2014). Enligt kommunens byggnadsordning bedöms stallets och gödselstadens minimiavstånd till grannfastighetens gräns från fall till fall.

Enligt nitratförordningen (1250/2014) får en gödselstad inte placeras:

- 1.) på grundvattenområde, om det inte genom en redogörelse för markbeskaffenheten kan visas att placeringen inte orsakar förorening av grundvatten eller risk för det;
- 2.) på område som översvämmas;
- 3.) på ett avstånd mindre än 50 meter från vattendrag, en brunn som används för hushållsvatten eller en källa;
- 4.) på ett avstånd mindre än 25 meter från ett utfallsdike eller en rännil.

Enligt nitratförordningen ska gödselstaden ha utrymme för den stallgödsel som ansamlas under minst 12 månader. Det finns kalkylmässiga djurplats-specifika minimivolymer för gödselstäder för en förvaringstid på 12 månader, enligt vilka gödselstadens storlek kan dimensioneras för att motsvara det egna stallets behov (Bilaga 1 till nitratförordningen, Tabell 4). De kalkylmässiga minimivolymererna ändrades 1.4.2015, därför är de olika för nya gödselstäder (byggprojekt som anhängiggjorts efter 1.4.2015, 1250/2014) och gamla gödselstäder (byggprojekt som anhängiggjorts före 1.4.2015, [931/2000](#)).

Tabell 4. Kalkylerad produktion av gödsel per år per djur

| <i>Ett djur producerar gödsel under ett år (nya gödselstäder 1.4.2015 →):</i> | |
|---|--|
| <i>Djur:</i> | <i>Kalkylerad mängd gödsel / djur / år:</i> |
| <i>Häst > 150 cm</i> | <i>17m³</i> |
| <i>Ponny 120-150 cm</i> | <i>12m³</i> |
| <i>Liten ponny < 120 cm</i> | <i>8m³</i> |
| <i>Ett djur producerar gödsel under ett år (gamla gödselstäder ← 1.4.2015)</i> | |
| <i>Djur:</i> | <i>Kalkylerad mängd gödsel / djur / år:</i> |
| <i>Häst > 150 cm</i> | <i>12m³</i> |

| | |
|--------------------------|--------|
| <i>Ponny < 150 cm</i> | $8m^3$ |
|--------------------------|--------|

Vid uträkning av gödselstadens minimivolym kan man beakta gödseln som blir kvar på betesmarken under betesperioden (maximalt 4 mån, om hästarna betar dygnet runt och maximalt 2 mån, om hästarna är inne på nätterna), torrströbotten i lösdriftsstall och odlares gemensamma gödselstäder. Det är möjligt att avvika från denna minimivolym om gödseln överläts till en som drar nytta av den och som kan ta emot den utgående från ett med 27 § i miljöskyddslagen förenligt tillstånd eller om gödseln överläts till en annan gård för lagring i en gödselstad i enlighet med nitratförordningen. I ovan nämnda situationer krävs ett skriftligt avtal om överlåtelse av gödsel.

Om stallet producerar mindre än $25m^3$ gödsel per år kan gödseln lagras i ett växelflak. Växelflaket ska ha tät botten och vara tillräckligt rymligt. Ur miljöns synpunkt är det bäst om växelflaket placeras under tak. Man ska kunna täcka växelflaket vid regn för att förhindra näringshaltig avrinning (nitratförordningen 1250/2014). **Gödsel får under inga omständigheter lagras på jordgrund, inte ens vid en liten mängd hästar!**

5.2 Gödselstadens konstruktion

Gödselstadens konstruktioner ska vara så täta att gödsel eller eventuellt avrinningsvatten inte kommer ut i yt- och grundvattnet (1250/2014). Tillräcklig täthet kan uppnås genom att använda betong K30-2, asfaltbetong eller gjutasfalt. Om normal asfalt eller jordbetong används uppnås inte tillräcklig täthet. Gödselstaden ska ha tak eller vara täckt på annat sätt (byggprojekt som anhängiggjorts efter 1.4.2015), för att förhindra att regnvatten kommer in i gödselstaden. En gödselstad med tak ska också vara välventilerad för att undvika eventuell gödselbrand.

Då man bygger en gödselstad lönar det sig att inte göra den för låg för att nyttovolymen inte ska vara för liten (1 m beaktas för högen som bildas). För funktionalitetens skull lönar det sig att t.ex. bygga 1,5–2 meter höga betongväggar på en täckt gödselstad.

Alla gödselstäder ska ha en lastningsplatta med hårt botten (t.ex. stenkross eller grus) som tål arbetsmaskiners tyngd. Lastningsplattan ska hållas ren från gödsel.

Den riktgivande lagringsvolymen för gödsellagret räknas genom att multiplicera arealen för gödselstadens botten med sidoväggshöjden (= minst 0,5 m), till vilket man lägger till en meter. Om gödsellagret inte har tak ska man i dimensioneringen ta i beaktande regn- och smältvatten, varvid minst $0,1 m^3 / m^2$ ska tilläggas till gödselstadens volym.

5.3 Spridning av gödsel på åker

Om spridning av gödsel på åker bestäms i både kommunens egna miljöskyddsföreskrifter (2017) och nitratförordningen (1250/2014). På gårdar där det uppstår och/eller som använder mera än 25 m³ stallgödsel som gödsel på åkrar per år ska man vart femte år låta göra en gödselanalys (1250/2014). I gödselanalysen fastställs halterna av lösligt kväve, totalkväve och totalfosfor. Baserat på analysen kan man uppskatta lämpliga mängder för spridning av gödsel.

Uppgifterna från gödselanalysen ska på begäran visas upp för tillsynsmyndigheten (1250/2014). Därför rekommenderas det att analysresultaten sparas i minst fem år, dvs. fram till nästa gödselanalys.

Enligt kommunens miljöskyddsföreskrifter (2017) och nitratförordningen (1250/2014) får gödsel inte spridas;

- 1) på egentliga grundvattenbildningsområden;
 - ↳ torrgödsel kan spridas i zonen mellan grundvattenområdets yttre gräns och grundvattenområdets egentliga bildningsområde på våren då gödseln myllas in så fort som möjligt, och om spridningen inte orsakar risker för grundvattnets kvalitet
- 2) beroende på höjdförhållandena och jordtypen, på mindre än 30–100 meters avstånd från vattendrag som utnyttjas för anskaffning av hushållsvatten (Humaljärvi, Meiko, Valkolampi och Niittylampi, Kvarnbyån och Ingelsån);
- 3) i skogar och icke-odlingsbar mark
- 4) På åkrar vars lutning är minst 15 %.
- 5) under tiden 1.11-31.3;
 - ↳ I sådana situationer där väderförhållandena (rikliga regn) har förhindrat spridningen av gödsel under växtperioden kan man avvika från förbudstiden för spridning av gödsel till slutet av november. En anmälan om avvikelser ska göras till kommunens miljöskyddsmyndighet före utgången av oktober.
- 6) på frusen, snötäckt eller vattenmättad jord;
- 7) på mindre än 5 meters avstånd från ett vattendrag

Om spridning av gödsel på åker bestäms också följande i nitratförordningen (1250/2014):

- Gödseln ska spridas på åkern så att gödseln inte rinner ut i vattendrag och det inte finns risk för jordvältning. Vid gödsling ska odlingszon, växtföljd, jordart och genomsnittlig skördenivå beaktas.
- Det rekommenderas att gödsling görs på våren.
- Gödsel kan under spridningstiden förvaras på åkern i väntan på spridningen i högst fyra veckor (då ska torrsubstansen vara minst 30 %).
 - ↳ En gödselhög jämförs med en gödselstack om den väntar på åkern längre än fyra veckor. Förvaring av gödsel i stack är tillståndspliktig verksamhet (se kapitel 2.7 Anmälan om lagring av gödsel i stack).
- Gödsel som spridits på en åker ska bearbetas ner i jorden inom minst ett dygn (med undantag för spridning genom bredsåning eller spridning över växtbeståndet med slangspridare).

Ogräsfrön kan komma att spridas till åkern med gödseln. Spridningen på detta sätt av särskilt flyghavre ska förhindras ([Lag om bekämpning av flyghavre 185/2002](#)). Man kan försäkra sig om förstörelse av flyghavre och andra frön genom att se till att gödseln komposteras noggrant och tillräckligt länge. Tillräckligt lång kompostering garanterar också att eventuella maskägg förstörs.

5.4 Överlåtelse av gödsel

Gödseln kan överlåtas till en som drar nytta av den och som kan ta emot den utgående från ett med 27 § i miljöskyddslagen förenligt tillstånd eller till en annan gård för lagring i en gödselstad i enlighet med nitratförordningen.

Det finns instanser som erbjuder strö- och gödselunderhållstjänster för häststall. Med hjälp av strö- och gödselhanteringstjänsten kan hästgårdar med regelbundna mellanrum beställa sådant strö och gödselunderhåll som lämpar sig för deras behov. Serviceproducenterna utnyttjar gödseln som energi i sina kraftverk som har förutsättningar för att bränna hästgödsel. För överlåtelse av gödsel ska ett skriftligt avtal om överlåtelse av gödsel alltid göras.

Gödsel får överlåtas i form av direktförsäljning till konsumenten om flyghavre inte har konstaterats finnas på gården och gödseln inte medför risk för spridning av någon allvarlig smittsam sjukdom. För försäljning av lösgödsel till en privat konsument krävs inga tillståndsåtgärder.

För marknadsföring av gödsel som gödsel-fabrikat krävs miljö-tillstånd. Dessutom krävs enligt lagen om gödsel-fabrikat (539/2006) en anmälan till Livsmedelsverket innan verksamhet inleds samt Livsmedelsverkets godkännande av anläggningen.

Mera information om gödsel-ärenden fås av kommunens miljö-vårdsenhet och på Livsmedelsverkets webbplats (www.ruokavirasto.fi/sv). Kommunens miljö-vårdsenhet ger också ytterligare information om instanser som tar emot gödsel på kommunens område.

6. Avfallshantering på häststall

Utöver gödsel inkluderar avfallet som produceras av häststall oftast balsnören och -plast, hästskor och förskämt foder. För nuvarande finns det enligt Helsingforsregionens miljö-tjänster (HRM) ingen återvinnings-möjlighet för balplast inom kommunens område, utan det ska sorteras som bland- eller energiavfall. Det är förbjudet att bränna balplast.

Använda hästskor ska föras till metallåtervinningen tillsammans med annat eventuellt metallskrot.

Det lönar sig att i mån av möjlighet kompostera stallets biologiska avfall vid stallet eftersom biologiskt avfall bryts ned under syrefria omständigheter på avstjälpningsplatsen och bildar metan som är en skadlig växthusgas (Pesonen m.fl. 2009). Metan bildas inte vid kompostering av biologiskt avfall. I en öppen träram kan man kompostera endast avfall som består av växtmassa.

Näringshalten i foderavfall är nästan lika stor som i gödsel (enligt Rantala & Viljakainen 2010, Saastamoinen 2006). På grund av dess näringshalt får foderavfall inte lämnas i terrängen, utan det ska komposteras, efter vilket det får spridas och plöjas in på en åker. I första hand lönar det sig att kompostera foderavfall i gödselstaden, men om detta

inte är möjligt kan man göra det på ett underlag med tätt botten (t.ex. av betong). Enligt Pesonen m.fl. (2009:61) lönar det sig att utföra komposteringen i en kompost som skyddas mot

Farligt avfall är exempelvis:

- Oljeavfall
- Ackumulatorer och batterier
- Lysrör, lågenergilampor och värmelampor
- Tryckimpregnerat virke och impregneringsmedel
- Läkemedel, nålar och sprutor
- Syror och baser (starka tvättmedel)
- El- och elektroniskskrot
- Flytande målfärger, lack, lim och lösningsmedel
- Tryckförpackningar (skvalpar eller pyser)

Bild 2. Farligt avfall

skadedjur med lock, väggar och bottennät. Foderavfall kan också föras till en tillståndspliktig avfallsbehandlingsplats.

Farligt avfall (Bild 2), eller problemavfall enligt den tidigare benämningen, ska förvaras separat från annat avfall i egna förpackningar i ett låst utrymme under tak och föras till bl.a. HRM:s Sortti-stationer.

7. Vattenförsörjning på häststall

Avloppsvatten från stall uppstår oftast från tvätt av hästar och stallutrymmen samt personalens/kundernas tvätt- och toalettavlopp. Jämfört med avloppsvatten från hemhushåll finns det mera organiskt material och kväve i vatten från tvätt av hästar, men mindre fosfor (Loisa 2010). Således ska också avloppsvatten från stall behandlas i enlighet med förordningen om behandling av avloppsvatten. Om det uppstår avloppsvatten i en byggnad ska det i första hand ledas till vattenförsörjningsverkets avlopp. Om detta inte är möjligt godkänns systemet för behandling av avloppsvatten i samband med behandlingen av bygglov eller åtgärdsstillståndet. Fastighetsinnehavaren ska veta vilket avloppsvattensystem som används på fastigheten och se till att systemet fungerar.

Avskiljningsbrunnar ska granskas och tömmas på slam i enlighet med avfallshanteringsföreskrifterna. Avskiljningsbehållare, slambehållare i minireningsverk eller motsvarande behållare ska enligt avfallshanteringsföreskrifterna tömmas på slam vid behov, dock med ett intervall på högst ett år. Avskiljningsbehållare och motsvarande behållare som endast innehåller gråvattenslam ska enligt avfallshanteringsföreskrifterna tömmas vid behov, dock med högst tre års intervaller. Fastighetsinnehavaren ska föra bok över tömningarna. Slutna avloppstankar ska förses med överflynnadsalarm.

Helsingforsregionens miljötjänster (HRM) ansvarar för tömning av avskiljningsbrunnar och slutna avloppstankar samt transport av slam inom huvudstadsregionen och Kyrksläotts område. Egen behandling av slam är förbjuden, fränsett de fall som anges särskilt nedan. Slam från minireningsverk eller annat motsvarande avloppsbehandlingssystem samt slam från avskiljningsbrunnar för gråvattenslam får komposteras på fastigheten om slammängden är ringa. Slammängden är ringa om det uppkommer mindre än 40 liter slam per tömning och mindre än 160 liter slam per år. Om man på fastigheten önskar behandla slammet från sitt avloppsvatten, inbegripet kompostering av avloppsvatten från toaletter eller gråvattenslam, ska en skriftlig

anmälan lämnas till HRM. Stallbyggnaders avloppssystem ska vara på ändamålsenlig nivå i enlighet med avloppsvattenlagstiftningen.

Små mängder tvättvatten, dvs. s.k. bärvatten, som inte innehåller toalettavvatten och inte förorsakar risk för förorening av miljön kan ledas orenat ner i marken. Mera information om behandling av avloppsvatten fås från kommunens miljövårdsenhet.

8. Hästen i terrängen och på vägen

Enligt allemansrätten får man rida på områden som är i naturligt tillstånd eller jämförbara med naturligt tillstånd på det villkoret att detta inte orsakar olägenheter som är större än ringa (för t.ex. en plantskog). Denna rätt gäller inte gårdar, planteringar, åkrar eller åkrars skyddsområden. Det är förbjudet att rida också på skidspår, konditionsslingor och andra liknande löparbanor, på idrottsplaner, cykel- och gånggrutter samt på vägar som är försedda med ett vägmärke som förbjuder ridning (Bild 1). Badande av häst hör till allemansrätten, men det är förbjudet att bada hästar vid allmänna badstränder och vid stugstränder. Naturskyddsområden kan också ha egna undantag som gäller ridning.

Då man rör sig på vägen ska en häst enligt vägtrafiklagen ([729/2018](#)) vara kopplad eller bunden och hästen får inte medföra fara eller avsevärd olägenhet för trafiken. En ryttare, den som leder en häst och föraren av ett hästfordon (släde, kärra eller vagn) ska iaktta de trafikregler, tecken för reglering av trafiken och trafikordningar som gäller körning med motordrivna fordon.

Det är tillåtet att rida på en gång- och cykelled endast om leden är försedd med ett vägmärke som tillåter ridning (Bild 1). Om ridning inte separat har tillåtits på gång- och cykelleden ska ryttaren förflytta sig till vägen. Det är förbjudet att röra sig med hästfordon på ridvägar eller gång- och cykelleder.



**Bild 1. Till vänster vägmärket ridning förbjudet och till höger ridning tillåtet
(källa: Trafikledsverket 2019)**

Det är tillåtet att rida och köra med hästar på privatvägar, men ersättning kan uppbäras för regelbunden användning som kan antas orsaka skada eller slitage som är större än ringa. Endast kommunen får förbjuda ridning på en väg. Enligt Trafikskyddet (2019) ska man med tanke på sin egen trygghet undvika att röra sig till häst på privatvägar eftersom vägarna ofta är smala. Då man rör sig till häst lönar det sig att fästa uppmärksamhet vid sin synlighet, vilken man kan förbättra med hjälp av reflexer och reflexvästar (Trafikskyddet 2019).

9. Då hästen dör

Då hästen dör ska dess mikrochipp avlägsnas och förstöras, efter vilket dess identitetshandling ska makuleras och sändas till den instans som beviljat handlingen. Om hästen avlivas eller dör på gården eller försvinner (t.ex. blir stulen eller annan motsvarande situation), ska hästhållaren returnera identitetshandlingen till instansen som beviljat den inom trettio dagar från händelsen. Efter detta makuleras identitetshandlingen av instansen som beviljat den. Tjänsteveterinären makulerar identitetshandlingen och sänder den till instansen som beviljat den om hästen slaktas eller avlivas på gården för att förhindra spridning av djursjukdomar (Livsmedelsverket).

Om begravning av hästar bestäms i jord- och skogsbruksministeriets förordning om insamling, transport och bortskaffande av animaliska biprodukter och därav framställda produkter 1192/2011, Europaparlamentets och rådets förordning (EG nr 1069/2009) om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel (förordning om animaliska biprodukter) och förordningen om genomförande av den (EU) nr 142/2011.

I Finland är det tillåtet att begrava enskilda hästar om detta inte medför hälsoolägenheter, hästar inte begravs på grundvattenområde, skyddsområde för vattentag, närmare än 250 meter från en hushållsvattenbrunn eller sluttning som leder till ett vattendrag. Begravning kräver fastighetsägarens tillstånd och kroppen ska begravas i tät mark så djupt att kroppen täcks av ett minst 1 m tjockt jordlager. Hästen ska täckas genast så att asätande djur inte kommer åt kroppen. Hästen får inte begravas inslagen i sådant material som inte bryts ned, såsom en plastsäck. Det rekommenderas att man gör en anmälan till kommunveterinären om begravningen (Livsmedelsverket 2019).

10. Terminologi

Djurstall- husdjursbyggnad där hästar hålls och sköts om.

Häst- hovdjur (häst, ponny, åsna eller motsvarande).

Lösdriftsstall och lösdriftsstall för hästar- djurstall där hästar hålls i grupper och där hästar kan röra sig fritt till ute- och liggområden samt utfodringsplatser.

Häststall och stall- djurstall där hästar hålls i boxar.

Vårdbox- plats i stall för hästar som är sjuka eller som får vård.

Box- plats i stall avsedd för en häst.

Torrgödsel- gödsel från vilket urinen har avskilts. Definitionen inkluderar alla slag av fast stallgödsel (torrgödsel, strögödsel, djupströgödsel) samt fast fraktion som fås genom separering av flytgödsel eller rötgödsel.

Bete- åkerområde med ett- eller fleråriga gräs- eller foderväxter där produktionsdjur äter foder.

Gödselstad- lagringsutrymme som är öppet eller som har tak som byggts för förvaring av gödsel.

Ridhus- täckt hall med väggar där ridning och körning är möjliga.

Rännil- en bädd som är mindre än en bäck, vars avrinningsområde är mindre än tio kvadratkilometer stort och där det inte ständigt rinner vatten och fisk inte kan vandra i nämnvärd omfattning.

Spilta- plats där hästar kan hållas bundna eller vårdas.

Foderavfall- oanvändbart foder eller hö.

Utfodringsspilta- avskild utfodringsplats för en häst där hästen kan äta utan att vara bunden eller kan bindas då den äter.

Gruppbox- plats i stall avsedd för flera hästar där hästarna alla ska kunna ligga ner samtidigt.

Område som översvämmas- område som översvämmats minst en gång på 20 år.

Utebox- inhägnad uteplats som byggts utanför stallet på den plats där det i byggnaden finns en enhästbox.

Utebana och travträningsområde- mark- och grundarbetat område avsett för ridning, longering eller körning.

Rastgård- inhägnat område som är större än en rasthage, där djur i allmänhet föds upp året runt. Vädskydd samt utfodrings- och dricksplatser kan finnas i rastgården. En rastgård kan också omfatta en rasthage.

Farligt avfall- avfall som är smittfarligt, annars hälsofarligt, brandfarligt eller explosivt, miljöfarligt eller som har någon motsvarande egenskap. Det som tidigare kallades proble mavfall och farligt avfall.

Utfallsdike- en grävd öppen fåra som syftar till att samla upp vatten från kant-, teg- och täckdiken i torrlägningsområdet och från det ovanförliggande avrinningsområdet och att avleda det från torrlägningsområdet.

Vattendrag- sjöar, tjärnar, älvar, bäckar och andra naturliga vattenområden samt konstgjorda sjöar, kanaler och andra motsvarande konstgjorda vattenområden; rännilar, diken och källor anses dock inte vara vattendrag.

11. Källor och litteratur

Pärmbild: Fotograf Eetu Maaranen (2019), Islandshäst, Islanninhevostalli Glymur / Miia Lönnberg

Djurskyddsförordning (396/1996), <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1996/19960396>

Djurskyddslag (247/1996), <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1996/19960247>

Evira, Hästar - djurskyddslagstiftningen i sammandrag, https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tieto-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/elainten-pito/elainten-suojelu-ja-kuljetus/ruotsi_hevonen_2014.pdf

Förordning (EU) nr 142/2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådet förordning (EG nr 1069/2009), <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bdfc25af-c4cf-4583-8c7c-99ffabbdee3e/language-sv>

Europaparlamentets och rådets förordning om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel (EG) nr 1069/2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:32009R1069>

Helsingforsregionens miljöjästers (HRM) avfallshanteringsbestämmelser 2019, <https://www.hsy.fi/sv/invanare/sortering/avfallshanteringsbestammelser/Sidor/default.aspx>

Helsingforsregionens miljöjäster HRM (2019), Farligt avfall, <https://www.hsy.fi/sv/invanare/sortering/sorteringsanvisningar/Sidor/Farligt-avfall.aspx>

Förordningen om pass för hästdjur (EU nr 2015/262), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R0262&qid=1426672203183&from=FI>

Hevostietokeskus (2019), <https://www.hevostietokeskus.fi/> Besökt 22.7.2019

Hippos (2019), http://www.hippos.fi/hippos/muut/pa_svenska Besökt 29.7.2019

Jyväskylä stads miljöskydd (2016), *Hevostilojen ympäristönsuojeluohje Jyväskylässä*

Avfallslag (646/2011), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2011/20110646>

Kyrksläatts kommuns byggnadsordning (2012). Länk på adressen: <https://www.kyrkslatt.fi/byggnadstill-syn>

Kyrksläatts kommuns miljöskyddsföreskrifter. Byggnads- och miljönämnden 2017. Länk på adressen: <https://www.kyrkslatt.fi/miljoskyddsforeskrifter>

Lag om bekämpning av flyghavre (8.3.2002/185), <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajan-tasa/2002/20020185>

Lehmonen N. (2013). *Hyvä hevosenpito- Opas hevosen arkeen*. Finlands Hippos r.f.

Lembois kommun (2017). *Hevostalliohje 12.9.2017*

Trafikskyddet. Ratsukot. <https://www.liikenneturva.fi/fi/liikenteessa/ratsukot> Besökt 11.7.2019

Loisa L. (2010). *Hevostalouden pesuvesien laatu ja soveltuvat puhdistusmenetelmät* (Kvaliteten på och lämpliga reningsmetoder för hästhushållningens tvättvatten). Opinnäytetyö, Ympäristöteknologian koulutusohjelma. (Lärdomsprov, utbildningsprogrammet i miljöteknologi). Mikkelin ammattikorkeakoulu

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om insamling, transport och bortskaffande av animaliska biprodukter och därav framställda produkter (1192/2011), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2011/20111192>

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om identifiering av hästdjur (222/2017), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2017/20170222>

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om byggnadstekniska och funktionella krav på byggnader som stöds inom hästnäringen (588/2015), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20150588>

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds (266/2019), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2019/20190266>

Maaseutuverkosto (Landsbygdsnätverket) (2014). *Hevonen nauttii laitumella (Hästen njuter på betet)*. Landsbygdsnätverkets broschyr.

Oulun seudun ympäristötoimi (Uleåborgsregionens miljötjänster) (2019). *Hevostalliohje 2019*

Pesonen I., H. Virtanen & H. Jansson (2008). *Hyvinvoiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli-opas vastuulliseen tallitoimintaan (Ett välmående, tryggt och miljövänligt stall - en handbok för ansvarsfull stallverksamhet)*, Agropolis Oy

Rantala T. & Viljakainen Anna-Liisa (2010). *Esiselvitys maa- ja hevostalouden sivutuotteiden hyödyntämismahdollisuuksista Pohjois-Savossa: Nurmirehu, maatalousmuovit, hevosenlanta, olki (Förundersökning om användningsmöjligheter för biprodukter från jordbruket och hästhushållningen i Norra Savolax: jordbruksplast, hästgödsel, halm)*. Epäkurantin nurmirehun ja hevosenlantan hyödyntäminen energiana –hankkeen loppuraportti (Slutrapport för projektet Användning av inkurant vallfoder och hästgödsel för energi). Savonia-ammattikorkeakoulu.

Livsmedelsverket (2019), <https://www.ruokavirasto.fi/sv> Besökt 4.9.2019

Livsmedelsverket: Djurhållarregistret (2019), <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/markning-och-registrering-av-djur/djurhallarregister/> Besökt 10.7.2019

Livsmedelsverket: Identifiering av hästdjur (2019). <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/markning-och-registrering-av-djur/hastdjur/nytt/> Besökt 10.7.2019

Swedish Equestrian Federation (2014). *Equestrian surfaces – a guide (Underlag för hästar – en guide)*

Saastamoinen M. (2006). Tunnista hyvä rehu (Känn igen bra foder). *Pro Hevonen* 1, 2: 16

Suomen Ratsastajainliitto ry (Finlands Ryttaförbund r.f.) (2005). *Ratsastuskeskusten suunnittelu- ja rakentamisopas* (Handbok för planering och byggande av ett ridcenter). Undervisningsministeriet 184 s.

Hälsoskyddslag (763/19.8.1994), <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1994/19940763>

Vägförordning (729/2018), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180729>

Statsrådets förordning om begränsning av vissa utsläpp från jordbruk och trädgårdsodling. Dvs. den s.k. ”Nitratförordningen” (1250/2014), <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2014/20141250>

Statsrådets förordning om skydd av hästar (588/10.6.2010), <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20100588>

Vattenlag (587/2011), <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110587>

Trafikledsverket (2019), Vägmarken, <https://vayla.fi/web/sv/vagnatet/vagmarken#.XcPbhDMzZRY>

Miljöförvaltningen (2019). Allmänt anmälningförfarande enligt miljöskyddslagen, https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Tillstand_anmalningar_och_registrering/Allmant_anmalningsforfarande_enligt_MSL. Besökt 4.9.2019

Miljöministeriet (2003). *Hevostallien ympäristönsuojeluohje 4.11.2003* (Miljöskyddsanvisningar för häststall). Miljöministeriets duplikat 121.

Kontaktuppgifter:

Kyrkslätts kommuns miljövårdsenhet:

Tfn (09) 29671 telefonväxel
E-post: ymparistonsuojelu@kirkkonummi.fi
Mottagning med tidsbokning
Besöksadress: Ervastvägen 2, gatuplan
Postadress: PB 20, 02401 Kyrkslätt
Webbplats: <https://www.kyrkslatt.fi/miljovard>

Kyrkslätts kommuns byggnadstillsyn

Tfn (09) 29671 telefonväxel
E-post: rakennusvalvonta@kirkkonummi.fi
Mottagning med tidsbokning

Besöksadress: Ervastvägen 2, gatuplan
Postadress: PB 20, 02401 Kyrkslätt
Webbplats: <https://www.kyrkslatt.fi/miljovard>

Esboregionens miljö- och hälsoskydd

Tfn: (09) 816 23900 telefonväxel
E-post: terveydensuojelu@espoo.fi
Besöksadress: Gårdsbrinken 1 C, 3 vån. 02070 Esbo
Postadress: PB 210, 02070 Esbo stad
Webbplats: https://www.esbo.fi/sv-FI/Social_och_halsovard/Sjuk_och_halsovard/Miljo_och_halsoskydd

Lantbruksrådgivning och -stöd

Västra Nylands landsbygdsförvaltning
e-post: maaseutu@inkoo.fi
Webbplats: https://www.inga.fi/sv/service/vastra_nylands_landsbygdsforvaltning

Veterinärtjänster

Esboregionens miljö- och hälsoskydd
Tfn (09) 816 23900 Kundbetjäning
Tfn. (09) 816 84458 Tidsbeställning
Besöksadress: Gårdbrinken 1 A, 02240 Esbo
E-post: terveydensuojelu@espoo.fi